

Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün Rusya Ekonomisi Üzerine Etkileri

Melahet Berikan¹, Tahire Hüseyinli²

ÖZET

Petrol, küresel enerji piyasasında sahip olduğu önem nedeniyle, günümüzün ticaret hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Petrolün imalinden kullanımına kadar geçen süreç; ülke ekonomisini, ülke güvenliğini ve ülkeler arasındaki siyasi ilişkileri doğrudan etkileyebilmektedir. Petrol fiyatları, mevcut arz ile bu fiyattan ödeme yapmak isteyen alıcılar arasındaki dengeyi yansıtmaktadır. Eğer petrol fiyatı tüketiciler için çok yüksekse, ithalatçı ülkelerin ekonomisi yavaşlamaya başlar. Fiyatlar düştüğünde, üreticiler yavaş yavaş petrol üretimini azaltır. Bu durumun uzun süreli olması durumunda, siyasi, sosyal ve ekonomi riskler artmaya başlar. Bu çalışmada petrol fiyatlarında meydana gelen düşüşün, 2013 yılı itibarıyla petrol ve doğal gaz ihracatı toplam ihracat gelirinin %68'ini oluşturduğu Rusya'nın ekonomisi üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Küresel Petrol Piyasası, Petrol Fiyatları,, Petrol ve Ekonomi, Küresel Kriz, Rusya Krizi, Krizin Çözümü.*

JEL Kodları: A10, E30, E58, E60

1. GİRİŞ

Dünya devletleri için önem arz eden enerji kaynaklarının başında petrol gelmektedir. Petrol, küresel düzeyde tüm ihracat ve ithalat dengelerini etkileyebilecek bir güce sahiptir. Bu güç, borsa, değerli taşlar ile diğer yeraltı zenginlikleri, USD/EURO oranları gibi ekonominin pek çok unsurunu küresel ölçekte belirlemektedir. Bu çalışmada öncelikle petrolün küresel piyasalarda geçirdiği evrim, şu anki durumu ve gelecekteki yeri üzerinde duruldu. İkinci aşamada petrol fiyatlarının nasıl oluştuğu ile bunun devletlerin ekonomileri üzerindeki etkileri vurgulandı. Küresel ölçekte petrol fiyatlarındaki düşüşün, hem ihracatçı hem de ithalatçı ülkelere etkisi açıklandı.

Bu genel çerçeve içinde değerlendirildiğinde, çok kısa bir sürede yaşadığı sosyal, siyasi ve ekonomik değişimler sırasında Rusya'yı çok ağır bir krize sokan en önemli etken olarak, petrol fiyatlarındaki düşüş ön plan çıkmaktadır. Rusya, bu krize karşı geliştirdiği dinamik stratejiler ile çeşitli çözüm yolları aramıştır. Bu süreçte ister ölçülebilir nedenler, ister komplo teorileri olsun petrol fiyatlarındaki en küçük bir dalgalanmanın bile Rusya ekonomisinde yarattığı kelebek etkisi dikkat çekicidir.

Kaynak tercihlerinde, batılı yazarların yanı sıra Rusça kaynaklardan da yararlanılarak, konunun çok boyutlu bir şekilde ele alınması; genelden özele bir yaklaşım tercih edilerek de, belirleyici olanların belirlenenle olan ilişkisinin ön plana çıkarılması hedeflenmiştir.

---

¹ Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Uluslararası Ticaret Doktora Programı, E-posta: melahetberikan@yahoo.com

² Dr., Çalışma Ekonomisi Uzmanı, E-posta: tahirehuseyinli@gmail.com

2. KÜRESEL PETROL PİYASASINDAKİ MEVCUT DURUM VE EĞİLİMLER

Dünya genelindeki bütün ülkeler, petrol ve petrol ürünleri tüketicileridir. Dünyada “Petrol Club”na yaklaşık 100 devletin yer aldığı petrol üreten ülkeler topluluğu girmektedir. Petrol fiyatları sadece bu “Petrol Club” da yer alan üretici ülkeleri değil, tüm tüketici ülkeleri de ilgilendirmektedir. Bunun en başlıca nedeni, petrolün üreticiler için çok büyük ve güçlü bir gelir kaynağı, tüketiciler için ise en başta gelen gider kaynağı olmasıdır (Чакапов, 26.10.2015, <http://www.vedomosti.ru>). Gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) bir parçası olarak petrol satışlarından elde edilen gelirin paylaşımında, petrol üreten ülkeler 4 gruba ayrılabilir (Брагинский, 2006: 91):

1. Yüksek oran (%43-49) - Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar, Nijerya;
2. Ortalama oran (%17-27) - Norveç Cezayir, Venezuela, İran;
3. Küçük oran (%10) - Meksika, Endonezya, Malezya, Çin, Rusya;
4. Daha küçük oran - Amerika Birleşik Devletleri (%0.5), Avustralya (%1.5), Kanada (%1.5).

Petrolden en büyük geliri OPEC ülkeleri elde etmektedir. Bu gelir, ihracattan elde edilen gelirin %60’ını kapsamaktadır (Braginskiy, 2006). Tablo 2.1’de 1980-2005 yılları arasında petrol üreten kimi ülkelerin petrolden sağladıkları yıllık kazanç verilmektedir. Bu tablo bize petrol fiyatlarının petrol üreten ülkelerin ekonomisindeki yerini ve etkisini ölçmemize yardım edecektir. Sadece GSYİH’ya bakarak, petrol sektörünün ekonomiye etkisini ölçmek yetersiz kalmaktadır. Genellikle ortalama kişi başına düşen gelirleri kullanarak GSYİH ile bağlantı kurulmaktadır (Mun-Muzlova, 2006).

Tablo 2.1: OPEC, Rusya ve bağımsız üreticilerin petrol ihracatından elde ettikleri gelirlerin karşılaştırılması. (Milyar ABD doları).

Ülkeler	1980	1998	2002	2004	2005	2007	2010	2011	2012	2013	2014
Cezayir	28,5	6,8	11,8	17,8	29,6	51,0	40,1	52,88	49,99	44,46	40,64
İran	26,1	11,7	18,0	31,9	41,1	87,0	72,23	114,7	101,5	61,9	53,7
Irak	53,8	7,5	12,3	X	24,8	37,0	51,6	83,0	94,1	89,4	84,3
Kuveyt	37,3	7,8	11,5	26,2	33,1	54,0	61,7	96,7	112,9	108,5	97,5
Libya	44,3	6,6	11,0	18,7	23,3	41,0	47,2	18,6	60,2	44,4	14,9
Katar	10,7	3,8	6,7	10,2	16,4	27,0	43,4	62,7	65,1	62,5	56,9
S. Arab.	207,8	37,9	52,6	105,1	142,7	194,0	214,9	309,4	329,3	314,1	285,1
BAE	37,5	11,2	17,3	27,2	38,2	63,0	74,6	111,6	119,9	122,9	107,9
Venezuela	36,2	12,2	18,5	35,4	37,9	48,0	62,3	88,1	93,6	85,6	77,8
OPEC	529,7	115,3	167,3	307,5	426,4	675,0	794,2	1.104,2	1.205	1.104,0	964,6
Norveç	9,3	15,0	27,3	39,4	53,5	-	-	-	-	25,7	13,7
Meksika	20,6	6,0	18,7	3,0	25,7	-	35,8	66,9	-	18,8	-
Rusya	268,9	17,0	23,7	51,5	106,5	121,9	135,8	181,8	180,9	173,7	153,9

Kaynak: Брагинский, 2006: 25

Dünyada nüfusu az olan kimi ülkeler, sadece petrol ve doğal gaz üretimi sayesinde sosyal-ekonomik sorunlarını çözmektedir. Başta zengin petrol rezervleri olmak üzere birçok yeraltı kaynaklarına sahip olan ülkelerin (Venezüella, Nijerya ve diğer OPEC üyesi ülkeler) problemi ise, hükümetlerinin bu kaynakları kullanarak uzun dönemli ekonomik büyüme ve yüksek yaşam standartları sağlayamamalarıdır. Bu olgu, “doğal kaynakların laneti” olarak literatürde yer almaktadır. Bu olgunun özünde, ülkelerin var olan doğal kaynakları ile ekonomik büyüme durumları arasında bir korelasyon olduğu gerçeği yatmaktadır.

Öte yandan kimi yazarlar bu konuyla ilgili karşıt görüşte araştırmalar yapmışlardır. Onlara göre, eğer gerçekten bir doğal kaynaklar laneti varsa da bu kaynakların zenginliğinden değil, sadece bu kaynaklardan gelen gelirlerin doğru kullanılmamasından gerçekleşiyordur. Ülkelerin gerçek anlamda gelişim düzeyleri, sahip oldukları kaynak miktarı ile değil, bu kaynakların işlenmesi, kullanılması ve elde edilen her türlü kazancın başka başka yatırımlara temel olması oranında değerlendirildiği genel olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda ülkeler için kaynak sağlanması, kaynak milliyetçiliği, doğal kaynaklarının kullanım şekilleri ve özellikle ulusal çıkarlara bağlı olmaktadır (Razumov, 2007). Bir anlamda kaynak milliyetçiliğinin, dünyanın enerji piyasalarının küreselleşmesine karşı bir tepki olarak sürdürüldüğü görülmektedir (Ресурсный национализм, <http://www.golos-ameriki.ru>, 25.06.2016.).

Bir dizi ulusal şirketler ve bazı petrol üreten ülkeler, enerji kaynaklarına sahip olmanın ayrıcalık ve üstünlük olduğu fikirlerine meyillilerdir. Bunlara “Enerji Kaynaklarının Süper Devleti” Rusya ve “Petrol Kılıcı” olarak ifade edilen Suudi Arabistan gibi ülkeler örnek gösterilebilir (Braginskiy, 2006-2008).

Siyasi kaynak milliyetçiliğinin artı tarafları olduğu gibi teknolojik gelişme teşviklerinin kaybı ile kalite yönteminde ve ulusal petrol şirketlerinin şeffaflığında düşüş gibi olumsuz sonuçları da olabilir. Bilindiği gibi iktisadi güç iki temel üzerinde; doğal kaynaklara sahip olunması ve nitelikli işgücü üzerinde yükselir. Rusya bu açıdan bakıldığında da dünyanın önde gelen ülkelerinden biri konumundadır. Ancak bu iki temelden birincisi yani zengin doğal kaynaklara sahip olunması, Rusya’ya iktisadi bir güç getirmesinin yanı sıra azımsanmayacak düzeyde dezavantajlar da getirmektedir. Olumlu yönden ele alındığında, son on yılda petrol fiyatlarının artması, buna bağlı olarak da ticari faaliyetlerde gelişim gözlemlenmesi dikkat çekmektedir. Fakat bazı bilimsel çalışmalara göre ekonomideki doğal kaynaklara bağımlılık ile uzun dönemli ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Bunun nedeni ise Hollanda hastalığı olarak adlandırılan iktisadi sorundur (Şahin ve Kutluay, 2015: 599-610; Akçacı, ve Karaata, 2014; Bacak, 2014, <https://anahtar.sanayi.gov.tr>). Rusya’nın “Hollanda hastalığı”na yakalanmasının sebepsiz olmadığını, ağırlıklı olarak hammadde ihracatıyla bağlı olarak bu sorunun yaşandığı söylenebilir.

Çok büyük olasılıkla bu koşullar altında endüstrinin hizmet sektörünü zayıflatması ve inovasyon süreçlerinin düşüşü gözlemlenecektir (Mercan-Göçer, 2014). Enerji kaynaklarının sorunları küresel bir nitelik taşıdığından, çözüm yollarını bulmak için birçok ülkenin ortak çabası ile, kaynak milliyetçiliğinin politikasını, dünya ticaretinin eğilimi ve dünya ekonomisinde entegrasyon süreçleriyle birlikte ele almak gerekmektedir. Böylesi bir politika, Rusya petrol endüstrisinin en önemli avantajlarından biri olan enerji diyaloglarının yürütülmesinde bir koz olabilir. Kaynak potansiyeli, fiyatlandırma, enerji kaynakları tedarik soruları v.b., müzakerelerde en üst düzeyde zorunlu gündemi oluşturmaktadır. (Baklanov, 2014: <http://www.globalaffairs.ru>).

Başta petrol olmak üzere enerji piyasasının dengesizliği, dünya ekonomisi için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Petrol fiyatlarına ilişkin bir berraklık söz konusu olmadığı için ekonomi, kalkınma planları üzerinde olumsuz bir etki yapmaktadır. Açıktır ki, fahiş petrol fiyatları, çok düşük fiyatlar gibi hem üreticinin, hem de tüketicinin aleyhinedir.

Petrol fiyatları, petrol şirketlerinin hisselerinin değerini, ekonomik büyüme hızını, petrol ihraç eden ülkelerde enflasyon düzeyini, merkezleşme sürecinin yoğunluğunu ve üretim konsantrasyonunu belirleyen ekonomik ve siyasi süreçleri etkilemektedir. Ayrıca belirtmek gerekmektedir ki petrol fiyatları, diğer enerji fiyatlarını belirlemede bir rehber olarak hizmet etmektedir. Doğal olarak dünya petrol fiyatları Rusya'nın ekonomisini de etkilemektedir. Örneğin, Rusya Ural ihracat petrol fiyatları, Avrupa Brent petrol fiyatlarının temelinde belirlenmektedir.

Rusya'da, iç piyasada ve ihracat için, petrol ve petrol ürünlerinin satışından elde edilen gelirin payı 2005 yılında, GSYİH'nin %22, reel ekonominin %30, tüm vergi gelirlerinin %22'si iken, bununla birlikte petrol ve petrol ürünlerinin ihracatından elde edilen gelir ülke ihracatının %52'sinin üstündeydi. Petrol üreten ülkelerde olduğu gibi, Rusya'nın da petrol ihracatından elde ettiği gelir dünya fiyatlarının seviyesine bağlı olup ve maliye politikasının önemli bir bileşenidir. 2004-2007 döneminde dünya fiyatlarının yüksek düzeyde seyretmesi Rusya'nın istikrar fonu oluşturmasına olanak tanımış ve federal bütçeyi arttırmıştır. Bu ise önemli yapısal değişikliklerin yapılmasını ve sosyal açıdan anlamlı bir takım projelerin uygulanmasını sağlamıştır.

3. PETROL FİYATLARININ EKONOMİ ÜZERİNDE ETKİLERİ

Dünya petrol fiyatları, petrolün belirli bir zamandaki arzı ve dünya pazarındaki petrol talebi tarafından belirlenir. Arz ve talebi şekillendiren faktörler arasında; petrol talebinin yapısal özelliği, enerji tüketimi ve ekonominin petrol yoğunluğu, iklim (hava) şartları, enerji tüketen teknolojinin efektif düzeyleri ve diğer yakıtlarla nispi rekabeti, jeolojik ve teknolojik faktörler, dünya üretiminin yapısal özellikleri ve petrol ihracatı, petrol üreten ülkelerin politikası, petrol üretimi bölgelerinde askeri operasyonlar gibi faktörler bulunmaktadır. Petrol için dünya fiyatları, küresel arz ve talebin etkisi altında oluşmakta ve bu talep ve arza tepki vermektedir.

Dünya ekonomisinde petrol fiyatlarının yükselmesine yol açan başlıca temel faktörler arasında birçok siyasi etkenler de sayılmaktadır. 21 yy. başlarında sanayileşmiş ülkelerin ihtiyaçları, Ortadoğu'daki savaş ve terör olayları, Irak'ın petrol ihracatının, boru hatlarına yönelik sabotajlar nedeniyle sürekli kesintiye uğraması, ham petrol arzının zayıflayacağına yönelik endişeler, ABD petrol stoklarındaki azalma ve Ortadoğu'da yeni bir terörist saldırı yaşanacağına ilişkin tedirginlikler, jeopolitik riskler nedeniyle stratejik stokların arttırılması ve birçok benzeri sebepler, fiyatların düşüşünü engelleyen sebepler olarak görülmüştür (Bayraç, 2005: 15-16).

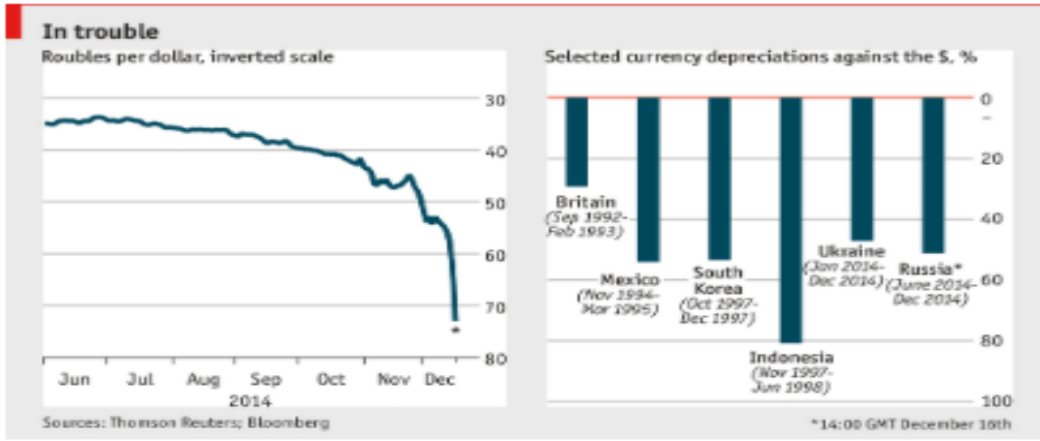
Global olduğu kadar ülkeler bazında da ekonomik performansları en fazla etkileyen unsur, kuşkusuz petrol fiyatlarıdır. Petrol fiyatlarındaki küçük değişiklikler bile önce petrol ithal eden ülkelere bir refah aktarımına yol açarken; söz konusu değişiklikler petrol ihraç eden konumdaki ülkenin cari hesap dengesini de doğrudan etkilemektedir.

3.1. Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün İthalatçı Ekonomiler Üzerindeki Etkisi

Petrol fiyatlarında aşağı yönlü bir hareket olması durumunda, ithalatçı ülkelerin dış ticaret ve cari açıklarında derhal olumlu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Petrol fiyatlarında düşüşle beraber ithalatçı ülkelerde; enflasyon oranı düşer, üretimde girdi maliyetlerinde azalma olur ve bu şekilde rekabet gücü artar. Petrol fiyatlarında düşüşün en önemli etkisi ihracat artışında görülür. Bununla birlikte yapılan araştırmalar, bölgenin petrol ihracatçısı olmayan ülkelerinin de böylesi fiyat dalgalanmalarından olumsuz yönde etkilendiğini ortaya koymaktadır (Bidder, 2016). Fiyat düşüşü doğal olarak bir talep daralmasını gündeme getirir. Bu durum ise, ihracat yapan ülkelerin ekonomilerine olumsuz olarak yansımaktadır.

İşte tam bu noktada söz konusu iniş çıkışların önlenemez bir şekilde daima olacağı gerçeğinden hareketle, sektörel çeşitlilik sağlanarak yeni fırsatlar bulunması gerekliliği ön plana çıkan bir durum olacaktır.

Grafik 3.1.1: Dolar Başına Ruble

Kaynak: Küresel Kriz “Derinleşirken”, <http://kriznotlari>

3.2. Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün Petrol İhraç Eden Ekonomiler Üzerindeki Başlıca Etkileri

Petrol fiyatlarının düşüşü, petrol ihraç eden ülkeleri olumsuz olarak etkilemektedir (Dedekoca, 2016: 3). Özellikle grafik 3’te Rusya örneğinde görüldüğü gibi, yaşanan bu olumsuz tablo ilk olarak o ülkenin para birimine yansımakta ve paranın değerinde düşüş gerçekleşmektedir.

Petrol fiyatındaki düşüşün sürekli hale geldiği andan itibaren, petrol ihraç eden ülkelerin ekonomilerinde bir durgunluk yaşanmaktadır. Gelirlerindeki azalma, diğer ülkeler ile aralarındaki ticari ilişkilere de yansımaktadır. Ayrıca, ihracat, ithalat ve turizm gelirleri düşmekte, ülkeye giren sermayede de düşüş izlenmektedir.

Petrol fiyatlarındaki düşüşün başlangıç yansımaları olumlu olmasına rağmen, kısa süre sonra olumsuz yansımaları ortaya çıkmaktadır. Global anlamda ihracat ile ithalat dengeleri bozulmakta, uluslararası ticaret piyasası sarsılmaktadır. Kamu bütçe dengesi de bu değişikliklerden etkilenen diğer bir unsurdur.

4. PETROL FİYAT DÜŞÜŞÜNÜN RUSYA EKONOMİSİNE ETKİSİ

Rusya ekonomisinde 16 Aralık 2014 tarihinde yaşanan darboğaz, Rusya Merkez Bankasının sert faiz müdahalesine rağmen durdurulamamıştır. Uygulanan faiz artışına rağmen, USD/Ruble oranı ilk kez 80 seviyesine gelmiştir (Russia's Black Tuesday, 2014, <http://www.economist.com>).

Ülkelerin içine düştükleri krizler, uluslararası konjonktür ile ele alındığında gerçekçi olmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın içine düştüğü krizi de aynı çerçevede ele almakta yarar vardır. En popüler komplo teorilerinden birisi, yaşanan krizin ABD tarafından tetiklendiği görüşüdür.

4.1. Küresel Krizin Derinleşmesi

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2007 yazında meydana gelen finansal piyasalardaki sorunlar, Eylül 2008'de küresel bir krize dönüşmüştür (Erdönmez, 2009). 2008 krizi, finans temelli bir krizdir (Mete-Pekmez-Kıyanççek, 2016). Rusya da bu krizden payını almıştır. Dünya Bankası tahminlerine göre Rusya'da kriz, bir tür "özel sektör krizi" olarak başlamıştır. Rusya ekonomisini başta sermaye çıkışları, dış borçlanmadaki artış ve özel sektörün bir borç batağı içine düşmesi, üçlü olarak Rusya ekonomisini etkilemiştir (Всемирный банк в России, 2015). Krize bir tepki ise, beklendiği gibi yabancı sermayeden gelmiştir. 2008'in üçüncü çeyreğinde sermaye akışında %40'luk bir azalma gerçekleşmiştir. Aynı dönemlerde 144 USD olan petrol fiyatı, 55 USD'ye kadar gerilemiştir (İşcan ve Hatipoğlu, 2010).

Kriz, 2008 Kasım ayından itibaren gelişmekte olan ülkeleri de etkisi altına almıştır. Pek çok ülkede kurtarma ve canlandırma paketleri uygulanmaya başlanmış harcama artışı ve vergi indirimleri uygulanmıştır. 2010 yılından sonra ekonomiler büyümelerle nefes almıştır. Ancak 2013'te kriz tekrar gündeme oturmuştur. Rusya, Ukrayna ile yaşadığı problemlerin de etkisi ile finansal bir türbülans yaşanmıştır. Rusya için, sonuç olarak resesyon süreci kaçınılmaz olmuştur. Bu süreç, ikinci dönem olarak adlandırılmaktadır.

Tasarruf amacıyla maliye politikalarında ekonomik faaliyetleri desteklemek yerine borçların azaltılmasına yönelik hamlelerin arayışına başlanmıştır. Amaç sadece mali koordinasyonu sağlamak yani ekonomide denge sağlanması haline gelmiştir. Bu süreçte, Rusya'dan sermaye kaçışları da başlamıştır. Rusya Merkez Bankası sert bir müdahalede bulunmuştur. Faiz oranlarını %6.5 oranında arttırarak, %17 oranına kadar çıkarmıştır. Günümüzde ise artık üçüncü dönem yaşanmaktadır. Bu dönem mali tuzak ile oluşma ihtimali olan ekonomik tehdit dönemidir.

Dünya ekonomisindeki yavaş büyümenin talebi azalttığı ve 2015 yılında da ekonomideki iyileşmenin talebi besleyecek düzeyde olmadığı, fiyat düşüşünün sebepleri arasında sayabiliriz. Küresel büyümenin yavaş seyretmesi, üretim girdilerinden en önemlisi olarak sayılan petrole olan talebi azaltmaktadır (Göker, 2014; <https://www.researchgate.net>).

2015 yılında Ukrayna-Kırım krizinin de etkileri ile Rusya ekonomisi hızlı bir çöküşe girmiştir. Önümüzdeki süreçte, krizin daha da derinleşeceği, sadece Rusya'da değil tüm dünyada üretimin düşeceği ve sonunda da küresel bir resesyon yaşanması ihtimalleri üzerinde durulmaya başlanmıştır (Rusya Krizi, Ülke İflası Riski, 2014).

4.2. Küresel Krizin Rusya'ya Yansıması

2008 krizi hızla gelişmiş ülkelerin tamamında olumsuz etki yarattı. Doğal olarak, bu etki gelişmekte olan ülkelere daha fazla etkili oldu (Мировой Экономический Кризис 2009-2012.) ekonomisi 2008 krizi ile birlikte %8'lik bir daralma yaşamış, 2010'da düşük büyüme trendine girmiş, 2013'te ekonomik büyüme iyice yavaşlamış, 2014'te ise resesyon sınırına girmiştir. Bir yandan Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin kamu harcamalarındaki kesinti ihtimalinden söz ederken, diğer yandan da devlet bankası Sberbank ülkenin 2015 bütçesinin dengelenmesi için varil fiyatının 104 USD üzerine çıkması gerektiğini belirtiyordu (<http://www.turkrus.com>).

Bu notada en önemli soru, petrol fiyatının daha ne kadar düşeceği. Bu soru, Rusya için diğer petrol üreten ülkelere göre çok daha düşük olan direnç eşiği nedeniyle hayati bir önem taşımaktadır. Bunda en büyük etken ise, Rusya'nın petrol çıkarma maliyetlerinin yüksekliğidir. Örneğin, Suudi Arabistan'ın petrol çıkarma maliyeti varil başına 6 USD iken, Rusya için bu rakam 20 USD'ye kadar çıkabilmektedir. Bu durum kısa ve net bir biçimde şu şekilde özetlenmiştir (Yıldırım, 2014): *“Rusya’da Batı’nın yaptırımları ve petrol düşüşü ile başlayan piyasa bozulması, faizin yükselmesi, ülkeden sermaye kaçışı, Rublenin değer kaybı, borsanın sert düşüşü artık kendi kendini besleyen negatif bir sarmala döndü”*.

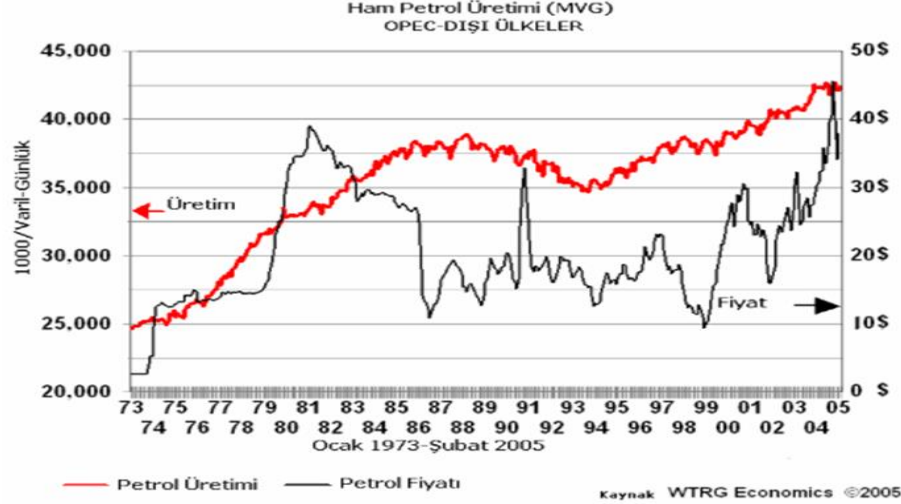
5. RUSYA'DA EKONOMİK KRİZİ TETİKLEYEN UNSURLAR

Rusya 2008 krizini atlattıktan sonra, kendisini yeni finansal çalkantılar dalgası içinde buldu. 2012 yılında başlayan kriz, 2014 yılında Rusya ekonomisine iki şok etkisini birden yaşattı. Bunlardan ilki Rusya ekonomisinin doğal kaynaklar ihracatında dünya emtia kaynaklarının konjonktür döngüsüne bağlılığından dolayı yaşandı. Temmuz 2014'den Aralık ayı dönemine kadar petrol fiyatlarının iki katı kadar düşmesi nedeniyle, Rusya'nın dış ticareti geriledi. Rusya'da kriz, Avrupa'ya teslim edilen enerji kaynakları fiyatlarında keskin bir düşüşü tetikledi. Bilindiği gibi, Rusya pek çok AB ülkesinde gaz ve petrol ana tedarikçisi konumundadır. Ruble, ABD Doları karşısında %46 oranında düştü, bu da zaten zayıf olan iş ve tüketici inamını sarstı. Bunun sonucunda daralan para politikası yüzünden kredi maliyetleri arttı, iç talepte düşmeye yol açtı.

İkinci, daha spesifik bir şok niteliğinde 2014 yılının Mart ayında ortaya çıkmış ve ekonomik yaptırımlara neden olan jeopolitik gerginlikler yaşanmıştır. Ukrayna gelişmeleri ve Kırım'ın Rusya Federasyonu'na birleşmesini takiben, Batı ülkeleri ve Amerika yaptırımlarından kaynaklanan ekonominin bozulması 2014 yılından itibaren başladı. Gerginliğin sonunda sadece Rusya'da yatırım yapma riskinin en yüksek olması algısı güçlenmedi, bununla birlikte Rusya bankaları ve şirketleri için yurtdışı kredilerinin maliyetleri arttı. 2014 yılının Aralık ayında, Rusya kredi temerrüt swapı baz puanı 578 ile zirveye ulaşmış olup, 2013 yılında ise bu puan 159 düzeyinde gerçekleşmiş idi. Finansal yaptırımlara ek olarak, uluslararası Batı finansal piyasalarına Rusya devletinin büyük bankaları ve şirketlerinin katılımının kısıtlanması gibi faktörler yatırımda önemli azalmaya yol açmıştır. Görüldüğü gibi son dünya krizi Rusya'ya fena şekilde vurmuştur (BAĞ, 2016: <http://qha.com.ua/tr>).

Petrol varil fiyatı 2008 Temmuz ayında 147 USD iken, aynı yılın son ayında ise 50 USD'a inmişti. Rusya'da borsa %70 değer kaybetti. Rusya Merkez Bankası, ülke rezervinin yaklaşık olarak %25'ine denk düşen bir kaynağı harcamak zorunda kaldı. Sanayi 2007 yılı Ocak ayına oranla, 2008 yılı Ocak ayında %16 azaldı (Rusya ekonomisi, www.ozgurlukdunyasi.org).

Grafik 5.1: Ham Petrol Üretimi(MVG) OPEC-Dış Ülkeler

Kaynak: Özhan, 2005; www.arsiv.setav.org

Rusya ekonomisi, bir önceki yılın aynı dönemlerine oranla 2015 yılının ilk çeyreğinde %2.2, ikinci çeyrekte %4.6, üçüncü çeyrekte ise %4.1 oranlarına küçüldü (Milliyet, 02.12.2015, <http://www.milliyet.com>). 2015'e 56 dolar seviyelerinde başlayan petrol fiyatlarının 28 dolara kadar geriledi (Diriliş Postası, 2015'in Kaybedeni Rus Ekonomisi). Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Moskova Devlet Üniversitesi Dünya Ekonomisi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Aleksandr Bulatov, 2016'nın Rusya ekonomisi için hiçte parlak geçmeyeceğini belirtti. Rusya yetkililer ve IMF'nin gelecek yıl petrol varil fiyatının 50 USD civarında olabileceği tahmininden yola çıkan Bulatov, Rusya gayri safi milli hasılasının 2016'da %0.7 artacağını, IMF ise % 0.6 düşeceğini bekliyor diyerek düşüncesini açıkladı. Öte yandan Rusya Merkez Bankası 2015 yılı Rusya GSYİH'nın 3.7-3.9 oranında düştüğünü, 2016 yılında ise 0.5-1.0 oranında düşebileceğini ifade etti (Голодец, 2016. <http://tass.ru/ekonomika/2604493>).

5.1 Petrol Fiyatlarındaki Düşüş ve ABD Komplosu İddiaları

Rusya'da yaşanan krizin nedenleri arasında en başta geleninin, ABD'nin başta Rusya olmak üzere tüm rakiplerini zor duruma düşürmek üzere yürüttüğü stratejileri olduğu varsayılmaktadır. Bu stratejiler sonucunda 2015 yılının yaz aylarında 112 USD olan petrol varil fiyatı, Aralık ayında 60 USD'a kadar gerilemiştir.

Rusya, Lahey'deki G7 zirvesinden hemen sonra düzenlenen, Suudi Arabistan ile Barack Obama'nın ziyaretini önemli bir dönüm noktası olarak görmektedir. Bu ziyarette Rusya'ya karşı sert ifadeler kabul edilmiş ve bunlar pek çok spekülasyona neden olmuştur. Buna göre ABD, Suudi Arabistan gizli planını ele almış; küresel petrol fiyatını nasıl raydan çıkaracakları ve böylece Rusya'yı cezalandıracakları üzerine planlar geliştirmişlerdir. Bu durum Soğuk Savaş dönemine benzetilmektedir. Öte yandan bu komplo teorisini kesinleştirmek mümkün değildir. Petrol fiyatının düşüşü dünya pazarındaki petrolün arzının aşırı artmasıyla meydana gelmiştir.

5 Ekim 1973'te Suriye ve Mısır İsrail'e saldırdı. Başlayan savaşta ABD ve pek çok batılı devlet İsrail'in yanında yer aldı. Bunun üzerine petrol ihraç eden Arap ülkeleri üretimlerini, günde 5 milyon varil azalttılar. Amaçları İsrail'i destekleyen ülkelere ambargo uygulamaktı. 1973'te petrol fiyatları büyük bir hızla arttı. 1973-74 yıllarında borsa çöktü. 1929 krizinden sonra yaşanan en büyük krizde böylece gerçekleşmiş oldu. Eylül 1980'de bu kez Irak İran'ı

işgal etti. İki petrol üreticisi ülke de günlük 5.5 milyon varil olan üretimlerini, 1 milyon varile indirdi. 1980-81 yıllarında Suudi hafif ham petrol varil fiyatı, 25 USD'lık bir yükseliş ile 40 USD seviyesine çıktı.

Suudi Arabistan bu süreçte idareci üretici rolünü üstlendi. Üretimi kesti. Ancak 1985 Ağustos ayında bir anda bu rolünü bırakan Suudi devleti, tüm kısıtlamaları kaldırdı (Нефтяной заговор против России, 2015, <http://www.posprikaz.ru/2015/08>). Böylece 1986 yılı ile birlikte günlük petrol üretimlerini 2 milyon varilden, 5 milyon varile çıkardılar (Özhan, 2005, <http://arsiv.setav.org/ups/dosya/24966.pdf>).

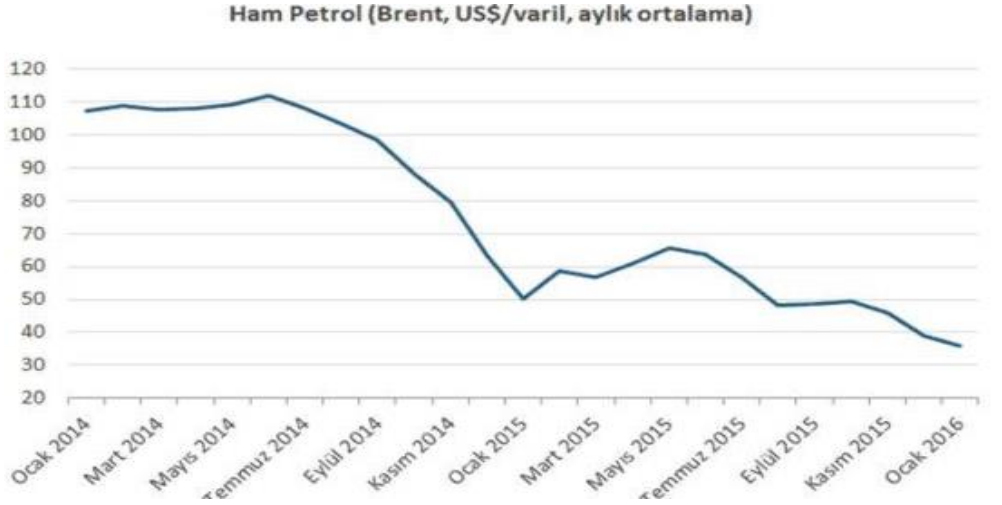
Ham petrol fiyatları 1986 ortalarında aniden 10 \$/varil'in altına düşmüş ve bu da Sovyet rejiminin yıkılmasına önemli bir katkı yapmıştı. Bu durum Rusya tarafından ABD'nin Sovyetleri yok etmek için Suudi Arabistan ile iş birliğine gitmesi ve bu anlamda da Suudi Arabistan'ın da bu durumu telafi etmek için bazı tedbirleri hayata geçirmesi şeklinde yorumlanmaktadır. Tabii Sovyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşü ile birlikte ABD düşen petrol fiyatlarından da çok büyük ölçüde yararlandı.

Ancak bu olayın SSCB ekonomisini ne şekilde etkilediği belli değildir. SSCB liderlerinin davranışları ile ilgili olmak üzere pek çok bilinmeyen nokta vardır. Örneğin, 1980 yılı sonu itibarıyla önemli ölçüde bütçe harcamalarını azaltmak ve hatta büyük ölçekli piyasa reformlarını, mümkün olduğunca en kısa sürede hayata geçirmeyi tercih edebilirlerdi. Yalnız Gorbaçov bunların hiç birini tercih etmedi; aksine eski ekonomik modele sadık kalıp harcamalarda ve borçlarda artışa gitmeyi seçmiştir. Neticede SSCB'nin çöküşü kaçınılmaz olmuştur.

Bu açıdan bakıldığında sadece petrol fiyatının düşmesi Sovyetlerin sonunu getirmedi; Sovyet yetkililerin yetersiz politikasının da bu çöküşü desteklediği savunulmaktadır (Milov, 2014, <http://m.forbes.ru>). O zaman bu sürecin Rusya'ya karşı bir komplo olduğunu kesin olarak söylemek mümkün mü, sorusu önem kazanıyor.

ABD Moskova eski büyükelçisi, ülkesinin uyguladığı ekonomik yaptırımları, "Rusya'daki belirsizliği arttırdığına kuşku yok" ifadesi ile değerlendirmiştir. Aleksandır Auzan'a göre: petroldeki fiyat düşüşünü komplo olarak adlandırmak çok zor. Çin'deki talebin açık bir şekilde azalması petrol fiyatlarındaki düşüşe sebep olmaktadır. O zaman Pekin'in de bu komploda yer alması gerekmektedir. Obama ve yönetimi de Rusya'daki krizin "Putinizmin" hatalı ekonomik tutumlarından kaynaklandığını ifade ettiler. Ancak tüm bu yaklaşımlar, Rusya medyasının "Rusya'daki rejimi yıkmak isteyen Batı rejiminin bir komplosu" olduğu düşüncesini değiştirmemiştir (Auzan, 2015: <http://www.rbc.ru/opinions/economics>).

Rusya'nın 2013 yılı itibarıyla petrol ve doğal gaz ihracatının toplam ihracat gelirinin %68'ini oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca bütçe gelirlerinde ise petrol ve doğalgaz ile ilgili vergiler toplam gelirlerin %50'sini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, resmi istatistik verilerde mevcut kamu maliyesi göstergeleri sağlıklı bir görünüm sergilese de, petrol kaynaklı gelirlerin azalması bütçe performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim Rus yetkililer tarafından 2014 yılında denk bütçe için petrol fiyatlarının ortalama 114 USD/varil olması gerektiği varsayılmıştır (Eraydın, 2015: 10-11).

Grafik 5.1.1: Ham Petrol (brent, \$/varil, aylık ortalama)

Kaynak: Kazokoğlu, 2016, <http://www.bbc.com>

Uluslararası piyasaların petrol fiyatını belirleyen en güçlü şirketi konumundaki Brent Petrol, kendi varil fiyatını 36.2 USD altına indirerek son on yılın en düşük fiyatına çekme yoluna gitmiştir. Bu ise Rusya'nın bütçe açığının büyümesine yol açmıştır. Yatırımcıların söz konusu gelişmeleri fiyatlamaya başlamaları ile Ruble'nin ABD doları karşısındaki değer kaybı hızlanmış, ve USD/RUB kuru 2014 yılında %76'ya yükselmiştir. Rusya Merkez Bankası'nın Ağustos ayından itibaren döviz rezervlerinden 60 milyar USD kullanarak rublenin değerini korumaya çalışması hedeflenen etkiyi gösterememiştir. Merkez Bankası Aralık ayında politika faiz oranını %6.5 baz puan artırarak %10,5'ten %17'ye yükseltmiştir. Faiz artışına ek olarak izleyen günlerde Gazprom'un da döviz satışı yapacağını açıklanması, USD/RUB kurundaki yükselişin önüne geçmiştir. 2014 yılındaki hızlı azalışa karşı, Aralık 2014 itibarıyla Rusya Merkez Bankası'nın 390 milyar USD ile yüksek miktarda döviz rezervine sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu rezervlerin yaklaşık 170 milyar USD tutarındaki kısmının Merkez Bankası'nın serbest kullanımında olmayan fonlarda biriktirildiği tahmin edilmektedir. Toplamda kullanılabilir durumdaki döviz rezervinin 200 milyar USD civarında olduğu hesap edilmektedir (Eraydın, 2015: 11-12). Rusya yetkililerin denk bütçe için gerekli gördüğü temel unsur, petrol fiyatıdır. Tablo 5.1.1'de yer alan ve başka kuruluşlarca hesaplanan değerlere göre ise, bütçe dengeleri başa baş petrol fiyatından farklılık göstermektedir.

Tablo 5.1.1: Bazı Petrol Üreticisi Ülkelerin Bütçe Dengeleri için Gereken Başabaş Petrol Fiyatı

	Başabaş noktası (USD/varil)	Net enerji ihracatı (% GSYH)	GSYH (2013) (milyar USD)	Petrol fiyatındaki %50'lik düşüşün GSYH'ye tahmini etkisi	
				(milyar USD)	(% GSYH)
Libya	184	58,4	66	-19,3	-29,2
İran	131	13,3	367	-24,4	-6,6
Cezayir	130	28,5	212	-30,2	-14,2
Nijerya	123	16,3	522	-42,5	-8,1
Suudi Arabistan	106	42,7	748	-159,7	-21,4
Irak	101	38,6	229	-44,2	-19,3
Rusya	98	17,6	2.097	-184,5	-8,8
BAE	77	33,4	402	-67,1	-16,7
Katar	60	59,2	202	-59,8	-29,6
Kuveyt	54	56,5	176	-49,7	-28,2
Norveç	40	19,1	513	-49,0	-9,6

Kaynak: http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2014123_Rapor194.pdf

5.2. Rusya'nın Kriz Çözüm Politikaları

Krizin başlaması ile birlikte genel yargı Rusya'nın çökeceği yolunda idi. Ancak Rusya çok hızlı ve kararlı adımlar attı. Petrol ve doğal gaz bağımlılığını engelleme konusunda tedbirleri hayata geçirdi. Eylül 2008'den bu yana Rusya, finansal kriz ile bağlantılı olarak ekonomik kuruluşlara mali destek başlattı. Rusya finansal krizle mücadelesi için tahmini olarak 6 trilyon genel toplam maliyete katlandı ki, bu da GSYİH'nin %13.9'unu teşkil etmektedir. (Şipoviç, 2012).

Rusya'da krizle mücadele için ayrılan fonların büyüklüğü, Rusya'da hiç bir zaman temel kriz faktörlerinin olmadığı tezini çürütmektedir.

Grafik 5.2.1: Rusya Döviz Rezervi ve Varlık Fonu Toplamı

Kaynak: www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160111_petrol_fiyatlari_dusus_analiz

Rusya Hükümeti 2009 yılında “Küresel Mali Krizle Mücadele” başlıklı programı açıkladı. Alınacak önlemlerden en başta gelenleri ise şöyle idi:

- Sosyal politikalar yardımıyla kamu tüketimleri azaltılmalı ve işsizlik ile mücadele edilmelidir.
- Endüstriyel olduğu kadar teknolojik büyüme de sürdürülmelidir.
- Devletin ve özel sektörün talepleri ile konut yapımı arttırmalı ve böylelikle iç talep canlandırılmalıdır.
- Uzun vadede planlanan ekonomik modernizasyonun krizden etkilenmemesi sağlanmalıdır. Bu noktada en önemli hamle olarak, petrole bağımlılığı azaltacak uygulamalar sürdürülmelidir.
- Tüm ekonomiler, güçlü yerel finans sistemine dayandırılmalıdır. Bu bağlamda hükümet, bankacılık sektörü ve mali piyasalar için krediler sağlamalıdır.
- Hükümet ve Merkez Bankası makroekonomik istikrar için sorumlu uygulamalar ortaya koymalıdır. Bu amaçla yatırımlar cazip hale getirilmeli ve enflasyon düşürülmelidir.

Petrol fiyatlarındaki düşüş gibi küresel ekonomiyi etkileyecek değişimleri, ülkelerin nasıl yöneteceği önemli olmaktadır. Yani ülkeler, petrol ihtiyacı gibi bir sorunu sürekli olarak

tehlike olarak görmeyi mi, yoksa sektörel çeşitlilik sağlayarak sorunu fırsata çevirmeyi mi tercih edecekleri yönünde farklı tutum izlenebilir (Karagöl, 2014). Ülkelerin krize karşı oluşturduğu tedbirlerden önemli farklılıklar barındırıyordu. Bu farklılıklar ile, sosyal desteklerle ekonomiyi canlandırmak, yatırımları sürdürülebilir kılmak, ekonomiyi çeşitlendirme çalışmalarını hareketlendirmek hedeflendi. Bu hedeflerin yanı sıra, Ekonomik Kalkınma Bakanı Alexei Ulyukayev küçük ve orta ölçekli işletmeleri desteklenmesine öncelik verilmesi gerektiğini amaçladıklarını ifade etmiştir. Bu doğrultuda küçük işletmeleri geçici olarak denetlemelerden muafiyet, kamu ihalelerinden yararlandırmak, yenilikçi işletmeleri desteklemek, küçük işletmelere vergi indirimini sağlanarak vergi sistemindeki emsal gelir yükünü azaltmak, küçük işletmelere bir yıl mülkiyet vergisinden muafiyet, gelirleri 250 milyon ruble olan kuruluşlara basitleştirilmiş vergi sistemi uygulamak ve 2014-2017 yılı aralığında işletmeler üzerindeki yükü artıran belirli ticaret nesnelere var olan zorunlu sabit ödemenin dondurulması önemli tedbirler olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu önlemlerin piyasadaki üreticiler için bir fırsat olacağı açıktır. Örneğin %12 KDV indirimini üreticiler için güçlü bir sinyaldir.

Bu noktada Rusya'nın en büyük şansı kriz öncesi başlamış olduğu ekonomiyi iyileştirme programları oldu. Buna rağmen Rusya ekonomisinin 2015 yılında olduğu gibi 2016 yılında da küçülmeye devam ettiği, bu küçülmenin 2017 yılının ilk çeyreğine kadar süreceği gözlenmektedir.

6. SONUÇ

Petrol, ülkelerin hayatlarında ve buna bağlı olarak da ekonomilerinde çok büyük bir yer tutmaktadır. Zengin petrol rezervlerine sahip olmak kadar bunları işlemek de büyük önem taşımaktadır. “Doğal Kaynakların Laneti” kadar, “Hollanda hastalığı” da risk alanları olarak kabul edilirler. Üstelik her ülke, petrolün yanı sıra kullanabileceği alternatif enerji kaynakları bulmak zorundadır.

Özellikle 20. yüzyıl ile birlikte savaşlar, işgaller, siyasal yapıdaki hızlı değişimler, oluşan birlikler, yapılan anlaşmalar küresel ekonominin çalkantılı yapısına neden olmuştur. Uluslararası petrol kartelleri, tek bazlı fiyatlandırmadan çift bazlı fiyatlandırmaya geçiş, rekabetin artması, OPEC'in kurulması, petrol piyasasının metalaşması, borsaya giriş, arz talep dengesinin gözetilmesi zorunluluğu bu yüzyılın ekonomisinde petrolün etkisini gözler önüne sermiştir. 21. yüzyılda ise, her şeyin çok daha hızla değiştiği bir dönem olarak bu değişimi erken farketmek, uyum sağlamak ve hatta fırsat haline dönüştürmek bir zorunluluk haline gelmiştir (Mun-Muzlova, 2006).

Coğrafi koşullar, meteoroloji durumu, ekonomik ve siyasal yapılanmalar petrol fiyatını etkileyen dış faktörler olurken; teknolojik gelişmeler, borsadaki dalgalanmalar, fiyatlardaki değişiklikler de iç faktörler olarak görülmektedir. Petrol fiyatları böylesi farklı değişkenler ile iniş çıkışlar yaşayınca, bu durumun küresel ekonomik dengelere yansımaması beklenemez. Üstelik bu yansımalar petrolü gerek ithal gerekse ihraç eden tüm ülkeler için geçerli olmaktadır.

Petrol üreten ülkeler gibi, Rusya'nın da petrol ihracatından elde ettiği gelir dünya fiyatlarının seviyesine bağlıdır ve maliye politikasının önemli bir bileşenidir (Melnikov, 2010). Bu çerçevede, ihracatının önemli bir kısmı petrol ve gazla bağlı olan Rusya, petrol fiyatlarındaki düşüşten fazlasıyla nasibini almıştır. Merkez Bankası'nın müdahalelerine rağmen, büyük zorluklar yaşandı. Bunun nedeni ise zengin doğal kaynaklara sahip olunması, Rusya'ya

iktisadi bir güç getirmesinin yanı sıra azımsanmayacak düzeyde dezavantajlar da getirmektedir. Rusya ekonomisinin doğal kaynaklara bağımlılığı ile uzun dönemli ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir ilişki bulunmasındaki neden ise Hollanda hastalığıdır. Bu hastalığa yakalanmasının sebepsiz olmadığını, ihracatının ağırlıklı olarak hammadde olduğu görülmektedir.

Tüm küresel değişkinlerin yanı sıra Rusya'da ABD'in başta Rusya olmak üzere tüm rakiplerini sindirmeye yönelik hamleleri çokça konuşuldu. Yalnız bunlar sadece bir söylenti çerçevesinde kaldı. Bu komploların ispatlanması imkânsızdır. Ancak görüldüğü kadarıyla Rusya, radikal, sürekli ve sistematik olarak organize ettiği planlar ile krizle başa çıkma mücadelesini sürdürür ve yeni teknolojiler kullanarak, emek üretkenliği ile artı değeri, kâr kitlesini arttıran sektörlerin gelişimini ve ülkenin avantajlarından yararlanırsa bu krizle başa çıkabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akçacı, T. & Karaata, A. (2014). *Türkiye'de Uluslararası Fonların Paradoksal Etkisi: Hollanda Hastalığı*. International Conference on Eurasian Economies, 1-3 July. Skopje - Macedonia. <http://www.avekon.org/papers/906.pdf>. (18.04.2016)
- Anbar, A. (2009). *Hedge Fonlar ve Hedge Fonların Finansal Sistem Üzerindeki Etkileri*. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: XXVI, Sayı: 1.
- Auzan, A. (2015). *Мифы Нашего Времени: Существует Ли Мировой Заговор Против России?*. <http://www.rbc.ru/opinions/economics/25/06/2015/558971f19a79472fb0af9e79> (13.05.2016)
- Bacak, Ç. (2014). *Hollanda Hastalığının (Dutch Disease) Alternatif Yorumu, Sanayisizleşme ve Çıkış Yolları*. Kalkınmada Anahtar Verimlilik. Sayı 302. <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/hollanda-hastaliginin-dutch-disease-alternatif-yorumu-sanayisizlesme-ve-cikis-yollari/692>. (26.04.2016)
- Bağ, S. (2016). *Petrol Fiyatlarındaki Düşüş Ukrayna Ekonomisini Nasıl Etkiler?* 19 Ocak <http://qha.com.ua/tr/fikir-yazilari/petrol-fiyatlarindaki-dusus-ukrayna-ekonomisininasil-etkiler/142094/>, (23.04.2015)
- Baklanov, P. Y. & Moşkov, A. V. *Структурные Трансформации Хозяйства В Тихоокеанском Регионе России*. www.economyofregion.com/current/2763/pdf/ (06.05.2016)
- Бакланов, А. Г. (2014). *Цены На Нефть: Нужна Стратегия Действий*. http://www.globalaffairs.ru/person/p_2481 (18.04.2016)
- Bayraç, H. N. (2005). *Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi*. Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar, Sayı: 499, s. 6-20.
- Bidder, B. (2016). *Падение цен на нефть: министр финансов предупреждает от краха России*. <http://inosmi.ru/economic/20160114/235058422.html> (29.04.2016)
- Bobilev, Y. N. & Dobrobışevskiy, S. M., & Tagor S.V. (2006) . *Факторы Формирования Цен На Нефть. Институт экономики переходного периода*. Москва. www.iet.ru. (01.05.2016)
- BP Statistical Review of World Energy June. (2015). <https://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/energy-economics/statistical-review-2015/bp-statistical-review-of-world-energy-2015-full-report.pdf> (10.05.2015)
- Braginskiy, O. V. (2006). *Нефтегазовый Комплекс Мира. НефтьиГаз*. <http://tpu.ru/f/1800/braginskiy2006.pdf> (16.04.2016)
- Braginskiy, O. V. (2008). *Нефтегазовый Комплекс Мира. Нефть И Газ*. www.chem.msu.su/rus/jvho/2008-6/25.pdf. vs: 91. (13.04.2016)

- Dedekoca, E. (2016). *Petrol Bolluğunun Ekonomi-Politiği: Tehdit Mi, Fırsat Mı?*. Bilgesam Analiz/Politik Ekonomi. No: 1291. <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-32-20160211201291.pdf> (11.05.2016)
- 2015'in Kaybedeni Rus Ekonomisi. <http://dirilispostasi.com/n-5033-2015in-kaybedeni-rus-ekonomisi.html> (05.05.2016)
- Eraydın & Kıvılcım. (2015). *Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün Nedenleri ve Etkileri*. https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/ar_01_2015.pdf (21.04.2016)
- Erdönmez, P. (2009). *Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi*. <http://www.tbb.org.tr/dosyalar/dergiler/dokumanlar/68.pdf#page=86> (19.06.2016)
- Erman, C. *Dünden Bugüne Rusya Ekonomisi. Özgürlük Dünyası*. Sayı: 214 <http://www.ozgurlukdunyasi.org/arsiv/36-sayi-214/307-dunden-bugune-rusya-ekonomisi> (09.05.2016)
- Göker, Z. (2014). *Küresel Kriz Sonrası Maliye Politikalarında Değişim ve Mali Tuzak Riski*. https://www.researchgate.net/profile/Zeliha_Goeker/publication/260344951_Kresel_Kriz_Sonras_Maliye_Politikalarnda_Deim_Ve_Mali_Tuzak_Riski (24.04.2016)
- Ham Petrol ve Doğal Gaz Sektör Raporu. 2015. http://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FSektör+Raporu%2FHP_DG_SEKTOR_RPR.pdf (17.05.2016)
- Ham Petrol ve Doğal Gaz Sektör Raporu. 2015. http://www.tpao.gov.tr/tp5/docs/imaj/HP_DG_SEKTOR_RPR_040515.pdf (07.05.2016)
- İşcan, İ. H. & Hatipoğlu, Y. Z. (2010). *Rusya'nın Serbest Piyasa Anlayışı ve Küresel Kriz*. International Conference On Eurasian Economies. <http://www.avekon.org/papers/134.pdf>, 23.06.2016.
- Karagöl, E.T. (2014). *Petrol Fiyatlarının Düşmesi Ekonomiyi Nasıl Etkiler?*. Yeni Şafak Gazetesi. Kasım, 2014. (02.05.2016)
- Kazokoğlu, C. (2016). *Düşen Petrol Fiyatları Hangi Ülkeyi Nasıl Etkiliyor?*, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160111_petrol_fiyatları_dusus_analiz (11.04.2016)
- Melnikov, R.M. (2010). *Влияние Динамики Цен На Нефть На Макроэкономические Показатели Российской Экономики. Прикладная Эконометрика*. No: 1 (17), [http://www.applieconometrics.ru/general/upload/articles/pe1710-20\[1\].pdf](http://www.applieconometrics.ru/general/upload/articles/pe1710-20[1].pdf) (05.04.2016)
- Mercan, M. & Göçer, İ. (2014). *Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Hollanda Hastalığı Riski: Ampirik Bir Analiz*. H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 32, Sayı: 2, 251-274.
- Mete, M., Pekmez, G. & Kıyanççek, C. (2016). *2008 Finans Krizinin Kırılgan Sekizlileri Üzerindeki Etki Teorik Bir İnceleme*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt: 15, Sayı: 57, 689-709.
- Özhan, T. (2005). *Petrol Fiyatları*. Seta Ekonomi Araştırmaları. <http://arsiv.setav.org/ups/dosya/24966.pdf> (25.04.2016)
- Petrol Fiyatlarındaki Düşüş ve Ortadoğu Ekonomilerine Etkileri*. (2014). ORSAM Rapor No: 194. http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2014123_Rapor194.pdf (30.06.2016)
- Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün Nedenleri ve Etkileri*. İktisadi Araştırmalar Bölümü. (2015). Sayı: 11. https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/ar_01_2015.pdf (27.04.2016)
- Petrol Fiyatlarını Etkileyen Faktörler*. (2013). <http://www.emtia-fiyatları.com/petrol-fiyatlarını-etkileyen-faktorler/> (29.04.2016)
- Petrol Fiyatlarını Etkileyen Faktörler*. <http://www.integralforex.com.tr/petrol-fiyatlarını-etkileyen-faktorler> (17.04.2016)

- Putin'in Korkusu Petrol Fiyatlarındaki Düşüş.* <http://www.milliyet.com.tr/putin-in-korkusu-petrol/ekonomi/detay/2157047/default.htm> (07.05.2015)
- Razumov, L. (2007). *Нефть России*, N. 10. <http://www.oilru.com/nr/173/4006> (26.04.2016)
- Russia's Black Tuesday.* 2014. <http://www.economist.com/blogs/buttonwood/2014/12/market-turmoil>.,(19.02.2016)
- Rusya Krizi, Ülke İflası Riski.* <http://istiraki.blogspot.com.tr/2014/12/rusya-krizi-ulke-iflas-riski.htm> (17.04.2016)
- Şahin L. & Şahin K. D., (2015). *Hollanda Hastalığının Etkileri: Rusya Örneği.* Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 2, Aralık, 599-610.
- Şipoviç, L. Y. (2012). *Борьба С Кризисом В России И Антикризисный Опыт Прошлого. Актуальные Вопросы Экономических Наук.* <http://cyberleninka.ru/article/n/borba-s-krizisom-v-rossii-i-antikrizisnyy-opyt-proshlogo> (23.04.2015)
- Ekonomide Ucuz Petrol Sarsıntısı.* <http://www.turkrus.com/66897-ekonomide-ucuz-petrol-sarsintisi-xh.aspx> (23.04.2015)
- Yıldırım, A. (2014). *Artık Karşımızda Yeni Rusya Krizi Var.* <http://www.haberturk.com/yazarlar/abdurrahman-yildirim-1018/1019609-artik-karsimizda-yeni-rusya-krizi-var> (27.04.2016)
- Всемирный банк в России. *Доклад об экономике России.* <http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/Resources/rer18rus.pdf> (11.05.2016)
- Голодец: *Антикризисный План Будет Подготовлен И Обнародован На Будущей Неделе.* 2016. <http://tass.ru/ekonomika/2604493> (09.05.2016)
- Milov, V. (2014). *Теория Заговора: Почему Россию Не Удастся Наказать Снижением Ценна Нефть.* <http://m.forbes.ru/article.php?id=253445> (08.05.2016)
- Mun, D. & Muzlova, G. (2006). *Роль Нефти В Мировой Экономике. Нефтегазовая Вертикаль.* <http://e.120-bal.ru/ekonomika/10033/index.html?page=62>. (17.04.2016)
- Мировой Экономический Кризис 2009-2012 Годов.* <http://www.cotinvestor.ru/obuchajushhie-materialy/jekonomicheskie-krizisy/mirovoj-ekonomicheskij-krizis-2009-2012-godov/> (13.04.2015)
- Нефтяной Заговор Против России Может Убить Мировую Экономику.* 2015. <http://www.posprikaz.ru/2015/08/neftyanoj-zagovor-protiv-rossii-mozhet-ubit-mirovuyu-ekonomiku> (30.05.2016)
- Нефтяной Заговор Против России.* http://zagovor.org/wiki/Нефтяной_заговор_против_России (27.04.2016)
- Ресурсный Национализм.* <http://www.golos-ameriki.ru/content/a-33-2009-01-14-voa33/630526.html> (28.05.2016)
- Чакаров, Иван. *Причиной сокращения ввп россии стала нефть, а не санкции,* <http://www.vedomosti.ru/economics/blogs/2015/10/26/614322-prichinoisokrascheniya-vvp-ne-sanktsii> (07.04.2016)

The Effects of the Falling Oil Prices on Russia Economy

Melahet Berikan, Tahire Hüseyinli

ABSTRACT

Due to the importance of oil in the global energy market, it plays an important role in today's business life. The process of manufacturing to the use of oil; the national economy, national security and political relations between countries can be directly affected. Oil prices reflect the balance between an available supply and buyers who want to pay the price. If the oil price is too high for consumers, the economy of the exporting country begins to slow down. If prices fall, the producers are gradually reducing production. Over the term of protection in the case of situation, political, social and economic risks are increasing. In this study was aimed to investigate that the fall in oil prices which is guiding the world economy, how it has affected on the economy of Russia which consist of the oil and natural gas exports makes up 68% of their income as of 2013.

Keywords: *Global Oil Market, Oil Prices, Oil and Economy, The Global Crisis, The Response to Crisis*

JEL Classifications: A10, E30, E58, E60